

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛДНЕМ

**РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:**
Львів, Ринка ч. 10, II. пош.
Контакт. пошт. ящик 143.322.
Адреса для телеграм:
«Діло», Львів.
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем
Рукописи не повертаються.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячною в кош. 650 код.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 ал., Німеччині 750 ал.,
Швейцарії 5 шв. фр., Чехо-
словаччині 20 ч. к., Румунії 150
лей, Болгарії 750 ал., Австрії
750 ал. — Зміна адреси і код.

**В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЇ**
**ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.**

Мова цифр?

III.

Цифри польського перепису з р. 1921 говорять тільки одно, а саме, що польська національна статистика є тенденційна, фальшива і фантастична не лише у відношенні до кількості поодиноких національностей на українській території під Польщею, але й у відношенні до загального числа населення. Розуміється, що крім тенденційного втягнення в рубрику поляків греко-католицьких і православних українців, а розуміється, ізза небажання «патрістичних» списувачів та конскрипційної абстиненції (свідомої в Галичині, а несвідомої на інших українських землях) українського населення пропущено в переписі 1921 р. около 1,500.000 українців. Колиб ми прийняли за зближені до правди обчислення М. Прушинського (на вірогідній основі) й обчислення Л. Васілевського (шляхом довірного віднімання), які вказують кругло 4,500.000 українців під Польщею, і додали до тої суми 1,500.000 пропущеного в переписі українського населення, то одержимо кругло 6 мільйонів українців у межах Польщі.

Та, як уже згадано, польський перепис з р. 1921 взагалі не надається до жоднебудь серйозних висновків. Тому з наміром зблизитися до правди, треба за вихідну точку до якихнебудь статистичних висновків брати австрійську статистику з 1910 р., хоч і вона була тенденційно перевернена в користь поляків. Принагідно зауважимо лише, що такий соціальний, вдумливий і незахланний на чуже добро дослідник, як д-р В. Охримович, обчислив, що в р. 1910 австрійською до поляків около 300 тисяч українців.

Спираючись на дані перепису з 1910 р. та беручи на увагу всі конечні поправки, а між ними і непомірною великою воєнній втраті при слабкому натуральному прирості, інж. Ю. Павличковський у вичерпуючій студії встановив кількість українців в р. 1921 на території Сх. Галичини на 3,422.050 душ. Тим самим способом проф. М. Кордуба встановлює кількість українців у краківському воєвідстві на 52.302. Отже мінімальна кількість українців на території цілої Галичини в добі польського перепису виносилася 3,479.352 душ.

Колиж перейдемо на область нестатної Холмщини, влученої до люблінського воєвідства, то тут здається нам, що в kwestії національної статистики блукаємо до диких полів. Фантазія конскрипційних списувачів і польських статистиків не мала тут ніякого струму. Коли перед війною (на основі російського перепису з 1897 р. і вірогідного з 1909 р.) польський елемент був у більшості в двох повітах: білгородському і замостському, а в шести інших українці мали перевагу, то перепис з р. 1921 у всіх повітах Холмщини вказує 70—80 проц. польську більшість. Колиж мати на увазі, що на Холмщині є до 15 при- жайлів, то виходилоб, що український елемент на Холмщині зовсім зник з лиця землі, обмежуючись невеличкою цифрою 69.000, яку навіть Л. Васілевський соромно подвоює в користь українців. На щастя, українці зникли тільки на папері. В дійсності вони існують, живуть і ве-

дуть розпучливу боротьбу за свою душу. Доказом існування українців на Холмщині є вибори 1922 р. Саме тоді, коли на папері пропав український елемент на Холмщині, у виборах, хоч мало свідомий і забутий, проявив він своє існування вибором своїх послів і сенаторів.

В р. 1914 мінімальна кількість українців на Холмщині виносилася 447.600 душ на 841.800 всього населення. Перепис з 1921 р. вказує 38 проц. воєнних втрат в порівнанні з 1914 р., себ-то 319.884. Приймим найбільш некорисний для українців зворот, а саме що воєнні втрати поляки виповнили напливом поліцейсько-бюрократичного елементу і колонізацією та що 38 проц. втрат прийдемо розложити на українців, жидів і німців, та й тоді кількість українців на Холмщині виносилася щонайменше 277.512, а не 69.000 офіційних, ані не 138.000 „подвоєних“ п. Васілевським.

В білгородському, берестейському і кобринському (тепер поділений на кобринський і дорогичинський) повітах в р. 1914 було 443.370 душ українського населення. Воєнні втрати на основі польського перепису з 1921 р. виносять тут просто неймовірний відсоток, бо 48 проц. Приймаючи й тут непорушність числа польського населення (через наплив поліцейсько-урядничого і колонізаційного елементу) і розкладаючи відсотково втрати на інші національності, одержимо найменше 230.552 українців.

З української області давньої мінської губернії припав Польщі пинський і частина мозирського повіту, які знов підпали ріжним адміністративним поділом. Відсоток воєнних втрат виносить тут 22 проц. Тим самим способом проф. Кордуба встановив тут мінімальну кількість українського населення на 195.342 душ.

Вкінці переходимо до волинського воєвідства. Показчик воєнних втрат обмежується тут теж 22 проц. в порівнанні з 1914 р. Приймаючи вирівняння польських втрат поліцейсько-бюрократичним і осадничо колонізаційним елементом, о-

держимо 1,132.000 українського населення на Волині. До того слід ще додати українців, розсіяних поза межами української національної території (нпр. в повітах білгородському, замостському, красноставському і соколіському люблінського воєв. та в цілій б. Конгресівній і Білій Русі) щонайменше у висоті 150.000 душ. Таким чином на землях б. Росії, що припали Польщі, будемо мати найменше 1,985.406 українського населення. Додавши до того мінімальну кількість галицьких українців в сумі 3,479.352 душ, одержимо в дні 30. вересня 1921 р. мінімальну кількість українців під Польщею в загальній сумі 5,464.758.

Одначе це число не сичерпує всієї кількості українців в межах Польщі. До нього слід ще додати до 400.000* репатріантів, що після 30. вересня 1921 р. вернули до краю (з Великої України, Росії, Чехословаччини, Австрії, Німеччини й інших країн), далі щонайменше 50 тисяч українців у війську і акції около 385.000 мінімального натурального приросту за останні роки. Таким чином мінімальна кількість українців в межах Польщі виносилася під попередню пору кругло цифрою 6,300.000. В дійсності українців під Польщею є далеко більше. Та наскільки більше, цього при теперішньому стані статистичного матеріалу не можна означити. На всякий випадок, коли ми при означенні загальної кількості українців під Польщею користуємося цифрою сім мільйонів, то стоїмо ближче правди, як ті, що офіційно подають нас на 3,900.000 або „підвисшують“ кількість українців до 4,500.000. З усею певністю можна тільки твердити, що кількість українців під Польщею вагається між шість і сім мільйонів душ

* Кількість поворотців після 30. вересня 1921 р. до кінця 1924 р. перевищує 500.000. Їх це головню українські селяни, евакуйовані в глибину б. Росії, а українські воїни. Також в останніх трьох роках відбувався дальший процес повороту, хоч уже в меншому обемі. З уваги на те цифра 400.000 українських поворотців безумовно не є за велика

За честь нашого жіноцтва.

Мова фактів.

Зясовуючи роль, яку відіграло наше жіноцтво у громадських виборах, я обмежуся виключно лише до звітів, що були подані про передвиборчу і виборчу акцію на протязі останніх тижнів на сторінках „Діла“. Авторами тих звітів є очевидно з правила мушніти і годі припустити, щоб їх інформації були перебільшені в користь жіноцтва. Радше навпаки. Одначе я свідомо не хочу тут користуватися матеріалами, надісланими місц. філіями і кружками до львівської централі „Союзу Українок“, — матеріалами незвичайно цінними, — тому, щоб не стрінув мене закид, що характеристику виборчої постанови жіноцтва перевелу на основі тенденційно оптимістичних вістей.

Щож казати факти, подані до підомі інформаторами „Діла“? Розгляньмо їх у хронологічному порядку.

Довідуючись а чих, що вже в пе-

редвиборчій акції наше жіноцтво приймало живу участь. У багатьох місцевостях жінки входили в склад виборчих комітетів, не лише в містах, як наприр. у Коломиї, Тернополі, Яворові, але й по селах (див. „Діло“ ч. 158, звіт з Перемишлянщини). По цілому краю відбувалися передвиборчі віча (треба згадати, що „Діло“ реєструвало лише віча, що влаштовані УНДО або місцевим виборчим комітетом; слід згадати, що крім цього місцеві жіночі організації організували приблизно 30 передвиборчих жіночих віч).

Жіноцтво заповнювало не лише ці окремі жіночі віча, воно становило також значний процент учасників загальних передвиборчих віч. Стверджують це згідно десяти звітів з усіх закутня краю, а деякі звітні підкреслюють з притиском особливо зацікавлення жінок. Прим. про віче в Жоринцях, пов. Городок. Як читаємо в ч. 140: „Особливо

жінки виявили велике зацікавлення виборами і заповнили свою громадянську участь у виборах.“ Подібно про віче в Товстим читаємо: „По вічу селени, особливо жінки, висказували голові комітету пошук і просили, щоб такі віча уряджувала частіше.“ Свідомість жіноцтва находить свій вияв у передвиборчій стадії також в обороні прислугуваних йому виборчих прав, себто в рекламациях, які вносять жінки з жалінням виснаги їх на виборчу ліству. Прим. у „Ділі“ ч. 156, читаємо що „в Ляшвах Гостинцевих наказаний віч не вписав до виборчих ліст ані одної жінки. Жінки зробили великий крик та, що наказаний віч змушений був лісту відповідно доповнити.“ — Жіноцтво борониться сміло проти аловжання („Діло“, ч. 143, звіт з Яворова: „Наші жінки прогнали на голову від себе того магістратського висланника, що бігав по хатах у справі підписів на рекламациях“).

Правдивий іспит своєї громадянської зрілості і національної свідомості здало жіноцтво в самому виборчому акті. Майже всі звіти з призначенням підкреслюють прегарну, однудушну поставу жіноцтва при виборах, яка часто ріпала про побуду національної лісти. З доведеної низки дотичних фактів наведу лиш деякі приклади:

„Діло“, ч. 174, звіт з Тетерова: „Значити належить зрозуміння нагн виборів нашим жіноцвом, бо пробуло до голосування 97 прд, управління жінок. Около 100 жінок прибуло на голосування з дітьми-немовлятами при грудях і чекали від 8-ої год. рано до пізнього вечера“. (На поставу жіноцтва протязалася до побуду української лісти над лістом польськo-жидівськo-трубієськoю. — „Діло“, ч. 168, звіт зі Скалатщини: „В обох селах (Зелена і Паїнка) виборці, особливо жінки, йшли лавою до виборчої урни“. — „Діло“, ч. 168, Горохівці (Перемишлянщина): „До виборів українці притопалися знаменито, особливо жінки в дітятах: хоча день був робочий, до виборів йшли громадяне“. — „Діло“, ч. 168, Гоголівщина (пов. Підгайні): „Належить також згадати, що українське жіноцтво масово прибуло на вибори і чекало терпеливо на віддання голосів до 12 год. вночі хоч падав дощ“. — „Діло“, ч. 164, Вибори в Кобилівцях (Теребовлянщина): „Честі і слава українським громадянам, особливо жінкам Кобилівцям, що тісно і спокійно, не зважаючи на прохолоду, шуми натрешати до кілля і постоїти за свої права“. — „Діло“, ч. 163, звіт з Корчева (Угнівщина): „З призначенням належить піднести громадянську участь жіноцтва с. Корчева при виборах, яке з особливою зацікавленістю і діяльною участю ставало до виборчої урни“. — „Діло“, ч. 153, Шидлівці (Кочетівщина): „Була встановлена проти нашої трубієськo-польськo-жидівськo-ліста. Завдяки селянській участі у виборі жінок наша ліста у всіх колах побилася“. — „Діло“, ч. 160, Олірпа: „Від самого ранку до пізнього вечера старі й молоді, мушніти і жінки просто малі, падали від утоми, але відпертали, поки не сповняли свого обов'язку“. — „Діло“, ч. 158, Гриньківщина (Тавришчина): „Від чимат задало невеликі метрики, а жінки аж плакали, що їх не могли пустити голосувати, хоча в містах були записки“.

Чи мало наводити ще більше доказів на те, що українське жіноцтво виявило велике зрозуміння нагн виборчого права та велику відданість орудюванню ним? Ще хіба пригадаю орудювання в Ходатчині Малім, де жінки — обурені на селян, що не хоті-

ли поставити жінок до громадської ради — поставили в IV, коли свою чергу лісу в самах жінок, а коли до „Бабської“ ліси перепала, тоді жінки висловили протест проти виборів в IV, коли, заявляючи, що члени виборчої комісії допускалися непристойності на шкоду жіночої ліси та що бачи голосували на мужеську лісу під пресією чоловіків. („Діло“ ч. 145). Коли про свідомість виборців рішає те, чи виборчий акт є правом іх власної свідомості волі, — то постає наших селянок в Холаткова Малого — дарма, що це був при теперішніх виборах одинокий, спорадичний випадок та що половина жінок голосувала на лісу муніцип — а найкращим симптомом напруженої, дійсної політичної зрілості нашого жіноцтва.

Може дехто подумав, що тут подані виключно приклади корисні для жінок, а перемовчувані негативні. Отже стверджуємо, що між кількома сотнями звітів, поміщених на сторінках „Діла“, не було ні одного зі скаргами на жіноцтво. В одному звіті не було обвинувачень, ніче би жіноцтво спричинило замішання, кермувалося особистими мотивами, шкодою національній справі, і т. п. Не було навіть скарг на байдужість жінок до виборів.

Після появи статей д-ра Барана я звернулася до Народної Канцелярії УНДЮ з запитом, чи є їй відомі факти, які оправдувалиб опінію д-ра Барана про роль жіноцтва в виборах. Я не хотіла повірити, щоб відповідальний політик міг без оправданій підстав відсуджувати від чести половину виборців і я мала деякі сумніви, що може наша національна преса сніломо перемовчує некорисні для жінок відомості. На мій запит я одержала з Народної Канцелярії ось яке записання з дозволу отозосити його прикладно: „Постава жіноцтва при виборах була зовсім добра. Відсоток голосуючих жінок дуже великий. Народна Канцелярія не є відомий ні один випадок, де жінки пошкодили своїм голосам національним інтересам. Напади: в цілім раді місцевостей жіночі голоси рішили про побіду національної ліси, а в деяких випадках жінки поведилися просто по героїськи.“

Ріаном закид д-ра Барана, немов твори виконували пресію на жінок і дівчат і „без труду лиризували їх голосами у польську національну користь“, не підлягає ніякої критики. Без сумніву — економічна залежність від двора заважала часто на голоси дівірської служби, але це торкається в однаковій мірі мужів, як і жінок (див. нпр. „Діло“ ч. 189, ч. 174, звіт з Равнини сезо Річки, ч. 177, звіт з Нагірянки, пов. Бучач).

Зрештумуємо ще раз наведені ви-

ше факти, які ілюструють картину виборчої постави жіноцтва і порівняймо їх з характеристикою д-ра Барана, зробленою на основі „аласної безпосередньої практики“. З одного боку маємо авторитетну заяву Народної Канцелярії і десятки звітів про „завзятість і цивільну відвагу“, з яким жіноцтво стає до виборчої урни, про матерей, які „неможливіми при грудах жалю відрада до ніжного вестера, щоб сповнити свій громадянський обов'язок“, про те, як то жінки „гідно і спокійно не аважуючи на провокації, думали постояти за свої права“. З другого боку маємо безардонний осуд д-ра Барана. Кому вірити, котре свідомство достовірніше — вирішення цього залишаю читачам.

На оправдання д-ра Барана треба — в імя правди — сказати, що все така в теперішніх виборах зайшов один — на паста, лиш один — сумний випадок, який чорною плямою ляв на виборчий ієсит українського жіноцтва. Цей випадок зайшов у найближчій окруженні д-ра Барана, в місці його довголітнього осідку і громадянської діяльності: в Тернополі. В 180, ч. „Діла“ читаємо, що кілька амбітних жінок внесли кпринню у виборчу акцію і з особистих мотивів поборювали кандидатуру одинокої жінки, що була на лісі виборчого комітету, кандидатуру довголітньої громадянської діячки і голови місцевого „Союзу Українок“. Але чи годиться безсторонньому критикові узагальнювати цей одинокий випадок і на його основі видавати осуд про зйгал жіноцтва? Без сумніву, велику роль грав тут „психологічний підклад“, але й він не оправдує опінії д-ра Барана.

Ще одно слово про жінок, які увійшли у громадську раду. Д-р Баран каже про них, що вони „попали“ у раду тільки дуже виїмково. Без сумніву: на таку велику територію і таке велике число радних, — 50—100 жінок, вибраних до громадських рад — це просто зникаюча скількість. Д-р Баран псевдоволений — мабуть — навіть з тих виїмків і ставить нам як приклад „практичних жидів, які своїх жінок до громадських рад узагалі не вибирали“. Чому українці мають наслідувати „практичних жидів“, а не нпр. практичних англієців та американив, в яких жінки мають виборчі права до комунальних управ від 1869 р.? Хто вірить у майбутню місію українського жіноцтва в житті нації, той признасть також жінкам у житті громади роль творчого, поважного чинника. Дасть Бог, що вже й ті перші „білі круки“, які увійшли тепер до громадських управ, не заведуть наших надій і сповнять свій громадський обов'язок на користь українського народу!

Мілена Рудницька.

За Академічний Дім.

Академічний Дім і його зв'язок з Наук.
Тов. ім. Шевченка.

II.

На зауваго плочу, будову в ула-
дження „Акад. Дому“ зложено
такі жертви:

В р. 1903—4: Євген Чикаленко — 63.254.74 австр. корон (25 тисяч рублів), Ішт. Семпронко 2.530 кор. (тисячу рублів), Мих. Ариас 1.255 кор. (пятьсот рублів), Мих. Грушевський 500 кор., М. Окушевська 100 кор., д-р Теофіл Дембицький 1000 кор. Дрібні датки принесли 1.763.20 корон. Разом зібрано в рр. 1903—4 квоту 74.417.94 кор.

В р. 1905 аложили: д-р Ст. Федак 222 кор., д-р Горбачевський 300 кор., а з дрібних датків вплинуло 156 кор. 67 сот. Разом приніс 1905 рік для „Акад. Дому“ 678.67 австр. корон.

В 1906 аложили: Гординський 100 кор., д-р Ст. Федак 499 кор., Т-во „Дністер“ 400 кор., д-р Євген Оленинський 500 кор., Красний Союз Кредитовий 100 кор., Нар. Торговля 100 кор. Дрібні датки принесли квоту 2.291.03. Всього прибутку було 3.996.03 австр. кор.

В 1907 вплинули гроші від д-ра Ст. Федака 350 кор., д-ра Шмидельського 114.50 кор., від Круга Земляків у Відні 325 кор., від Т-ва ім. Шевченка 1000 кор., від В. С. 5.080 корон. З дрібних датків було 677.05 кор. Разом прибуток вніс 7.548.55 кор.

В р. 1908 аложили: Т-во Кредитове в Рогатині 200 кор., д-р Степан Федак 200 корон; Товариство імені Шевченка 500 кор. Разом 900 кор.

В р. 1909 прислали: ген. Павлюх 100 к., „Віра“ з Перемишля 100 кор. З дрібних датків вплинуло 96 кор. — Разом 296 корон.

В 1910 р. вплинула з дрібних датків квота 14.60 кор. Ін. дарів не було.

В р. 1914. прислала „Акад. Поміч“ 100 корон, а дрібні датки вплинули у висоті 12 корон. Разом 112 корон.

Загальна сума всіх датків від громадянства в рр. 1903—1911 принесла всього 830.955.79 австр. кор.

Завважу, що субвенції союму в роках 1911—18 принесли квоту 14.000 корон, а в р. 1922 гал. Виділ Красний виплатив за роки від 1919 — 22 заальоризовану квоту 1.400 марок польських.

Якби ми рахували однаково вартість передвоенної і повоевної австр. корони чи польської марки, то весь дозід „Акад. Дому“ в роках 1903—1922 вніс би: датки 83.955.79 кор., субвенції союму 14.000+1.400, разом квоту 99.355.79 корон.

Міжтим, як виходить з касових книг, на докінчення будови дому,

його укладення і покриття плочо-
рів у роках 1903 — 30, червня 1920
року виплатило Товариство зі своїх
фондів 98.055.83 корон, від 1. липня
1920 — 30, червня 1924 —
15.531.360.91 польських марок, а
від 1. липня 1924 до 31. липня 1927
р. 2.163.90 австр. польських — отже
кругло понад 100 тисяч корон або
понад 20 тисяч доларів.

Із цих обчислень видно, що Натя.
Тов. ім. Шевченка є спонсором
співзасновником будинку „Акад. До-
му“ і то по рівній половині.

Та ці числа говорять, ще депі-
бініше, Акад. Грушевський не тому
заїнтабулював плочу на Наук. Тов.
ім. Шевченка, бо, як каже п. Осип
Боднарочич, „не було на кого“, але
тому, щоб під оком Товариства ви-
ростали культурні та наукові робіт-
ники „з вищими духовними інтересами та суспільними і національними обов'язками“, як і тому, щоб
серед злиднів і браку доходів „Акад. Дім“ не пропав, не загирівся, а мав
підтримку в заможній Товаристві,
веденим тоді відрізно під оглядом
господарським, наділеним обильни-
ми державними субвенціями.

Які тяжкі хвили фінансової скру-
ти переживав „Акад. Дім“, видно
хоч би з ухвали Виділу Наук. Тов.
ім. Шевченка з дня 10. квітня
1907 р. „З огляду на те, що „Акад.
Дім“ через наєм убирацій для сту-
дентської кухні і студентських то-
варств не приносить доходу, по-
трібного на оплату податків і кош-
тів адміністрації, ухвалено завити
партер і сцену на поміщення
бібліотеки, салі засідань, канцеля-
рії і музею Товариства.“ („Хроні-
ка“, 1907. Вип. 2, ч. 30, стор. 4).

Окрім податків і коштів адміні-
страції мав іще „Акад. Дім“ інші
тагар: сплати решти ціни, виданої
на будинок у висоті 80.000 корон.
В половині 1908 р. взято в тія цілі
позичку на повну квоту надобору з
Краснім Банку, платну в 33 роки
і 66 ратах по 2.400 корон річно. Ця
довг сплачувало Товариство з ав-
ських фондів по кінець 1924 р.

Як шире дбало Наук. Тов. ім.
Шевченка про окончну цілі „Акад.
демічного Дому“: виховати кул-
турних і наукових робітників з
вищими духовними інтересами та су-
спільними і національними обов'яз-
ками“, видно хочби з того, що в
Кураторії вибрано, окрім п. Евг.
Чикаленка, голову Наук. Тов. ім.
Шевченка Мих. Грушевського і д-
ректора філологічної секції д-ра
Івана Франка.

Кирило Студинський.

Всі українські діти до української шко-
ли! Хто минає свою рідну школу і по-
лас дитину до чужої школи, — той во-
рог своєї дитини і української нації!

Р. ЛАЩЕНКО.

3)

Визволення балканських славян і Україна.

В приводу 50-их роковин війни
1877—1878 рр.

(Продовження)

Тяжкої долі майже одночасно з
болгарією зазнала і Сербія. В 1389
р. у славній бою на Косовім полі
сербського війська князя Лазаря
Гребеляновича з 300-тисячною армі-
єю султана турецького Мурада турки
завадали тяжкий удар сербській
незалежності... В 1453 р. турки бе-
руть Царгород. В 1463 р. упала
Боснія, а за двадцять років турецькі
прапори повіяють вже і на баштах
Герцеговини. В 1521 р. упала і Біл-
град, і лише одній-однісінькій Чор-
ногорі вдалося оборонити свою са-
мостійність.

„Славянські сини, болгарські і
сербські — пішли Ципли — пішли на
вишнення турецького панування:
новообрешені мусульмани ставали
турецькими вельможами, полковод-
цями, везирами; по словам мін-
дрівників в початку XVI п. майже всі

яничари розмовляли по славян-
ському“. Але християн-славян жор-
стоко переслідували.

Створення могутньої Оттоманської
імперії зі столицею Константинопо-
лем потягло за собою величезні на-
слідки і для України, якої інтереси
були історично зв'язані з Чорним
Морем. Зміцнення турецької могут-
ності на берегах Чорного моря
безпосередньо причинилося й до за-
кріплення ханства кримського, прав-
да, в васальній залежності від
Туреччини. Властиво аверхність ту-
рецького султана над кримськими
ханами — як на це вказують спра-
ведливо історики — причинилася
до того, що кримські хани не поді-
лили долі ханів казанських і астра-
ханських, а за піддержкою турець-
кого султана ще довгий час аж до
останньої чверти XVIII в. виявляли
для своїх сусідів досить грізну по-
літичну силу.

Створення великої турецької дер-
жави викликало для задоволення
її потреб великий попит на неволь-
ників, в які головню обертали вій-
ськово-полонених. По думці на-
шого історика С. Томашівського
першим доставцем невольників став
для Туреччини васал турецького
султана — кримський хан, а голов-
ним джерелом невольничства — У-

країна (що постійно знаходилася у
воєнних сутичках зі своєю неспо-
кійною сусідкою — кримською ор-
дою). „Усі стради в людях, які по-
терпіла Україна протягом одного
покоління після 1480 р. — як ви-
словаються той-же історик — бу-
ли такі, що ними можна було би
сколонізувати величезні простори
лугів та степів“.

А що було би в XVI, XVII. віках
з Україною, коли б на варті її інте-
ресів і зокрема біля Чорного моря
не стали заборіжці? Наскоком та-
тарської орди на наші землі проти-
ставляє рішучий організований опір
Січ і цілі віки проходять у боротьбі
заборіжців з ордою і турками. Тор-
катися ширше цього питання за
браком місця ми тут не будемо. Зга-
даємо лише про походи Евстахія
Дашкевича з козаками до Очакова
(1528 р.), Дмитра Вишневецького
(1556 р.), війни Івана Свірговського
(1570—1574), похід Богдана Ружин-
ського у Крим, походи Івана Підко-
ви і Шаха у Молдавію (1577), бо-
ротьбу з турками гетьмана Сагай-
дачного.

Але заборіжські козаки беруть
участь також у чисто морських ви-
правах, перепливаючи на своїх „чай-
ках“ через Чорне море до берегів
Анатолії. Українські джерела зали-

шили нам цілу низку свідомств про
такі морські походи, а відомий Бо-
план подрібний опис їх організації.
У 1613 р. козаки взяли Синол, далі
Трапезунд, побували і в самому
Константинополі і в болгарській
Варні, що була тоді під турками.
І кожний майже раз при захопленні
турецького міста козаки звільняли
із в'язниць християнських неволь-
ників.

Вовоючи з турками і татарами як
з „невірними“, отже під прапором
релігійної боротьби, козацтво вкла-
дало в свої походи і морські випа-
ди глибокий ідейний зміст: визво-
лення християнських невольників із
агарянської неволі.

Отже це не були походи лише для
здобичі, а і для осигнення високої
мети. Ця ідея визволення ясно від-
бивається і в українській народній
поезії в низці історичних дум і пі-
сень. Наскільки цією ідеєю була
пройнята народня душа свідчить і
той яскравий факт, що на Україні
майже до нашого часу козацька ду-
ма про походи в Туреччину за Чор-
не море з метою визволення „бді-
них невольників“ були улюбленою
музично-поетичною темою в репер-
туарі наших кобзарів.

(Докінчення буде)

[illegible]

бути, що аж поліція мусіла їх вивести. — На дні добродія Леткого в Галицьких Ласках біля Львова напали вночі три брати Когуті: Станіслав, Владислав і Кадимир, і порізали його, щоб вирізати сусідський образок.

— **Ваканійна ляміська завава.** Т. зв. галицька гора у Львові (по шляху до "Гора Странна") була вчора сценою видошма гідного своєї назви. Поліція та жандармерія дожили на ній подвійно небезпечного добродія: на ній божевільного і цілого атлета Врублевського чи пак Вобка. Врублевський, 22-літній молоденький невинний свід, член загнесту Альберта поєдналися із своїм приятелем, якого зодолання аж на галицьку гору з пожемо в руці. По дорозі ахер із себе одів. Наблившись поліція мав намір помститися на йому. Коли прийшло кілька поліціянтів до помічч. Врублевський з пожемо не захався наставлених револьверів, аналогі, що його хотять убити жинцем. На салону рушницю у воздух він відповів градом каменюк. Аж жовірі з касарні допомогли поліції сплати скаженого атлета, галицького як наш праїд Адам. Найісканіше у всіх історії те, що цей постійний гість захисту Альбертіна має бути дезертиром з 51-го бережанського полку.

— 500 доларів спадщини лежить у Варшаві в м-стні закорд. справ для якогось нашого земляка із Станіславівщини, брата Никити Деркіна (Деркача?), який помер в Америці, у Міннесоті.

— **Королівська інкогніто.** Голандська королева Вільгельміна, може за прикладом болгарського короля Бориса, вибралась у відпустку подорож інкогніто. Поліція в Осаді, щоб везти її мандрику, зачинила перед її приїздом залізничний перон. Таким робом публіка могла зібратись юрбою і напирати із цікавостю на перон, щоб побачити скромну королеву. Коли прийняв поїзд, комісар поліції проводив ладом і не допустив приїзду пасажирів до переходу призначеного для королеви. А що був реїним урядовцем потиснув трохи сильніше трохи грубеньку добросердцу даму, що пробивалась собі дорогу між пасажирами. Тоді товариш дами жернув увагу поліційному достойникові, щоб був трохи ніжний, бо так не личить поводитись з королевою. Комісар був мов прибитий громом і забув про все те, що собі обдумав. Ідучи на залізницю як сторож ладу. Публіка прорвала поліційну гать і королева не могла більше вийти. Вона мусіла атакати назад до свого вагону і навіть там ховатись перед юрбою, що довго прилягала: якто королева їде інкогніто.

— Також Наполеон. Цим діями перед французьким м-ством закорд. справ зупинилась юрба цікавих, питаючи: за приводу чьей смерті записали такі жалібні прапор? Коли портієр відповідав: помер король Сісоват, король Камбоджі, люди робили йому менш-більш так само збенгежену як ти, величезний читуку. Камбоджа, пригадайте собі не з географії, не французька Індокіна. Сісоват мав від 1906 р. мільон підданців, увійшовши на престол після свого старшого брата Норолана, якого попросту прогнали. Бо устрій Камбоджі своєрідний. Не син займає престол після смерті короля-батька, а той, кого ще за життя короля вибере як гідного зпоміж королівської родини, найвища рада складає з бонів і архієреїв. Сісоват не хотів прийняти престолу аж після смерті свого брата. Його вважали анимово хороброю людською та освіченою, і в краю називали "чорним Наполеоном". Він жия у найпоширенійшій зброї своєю протекторією Францією і англійщиною на престолі сівши франці, урядові офіційній відділи у товаристві своїх 25 гаресонів жиню, які виступали у своїх національних костюмах на спеціальних "жия" у Парижі. Така анаторська вистава припала французам до вподоби не менше як участь 15.000-ної армії у Камбоджі на франці фронті. Найбільш сам Сісоват вибрався на війну, але що мав уже тоді 70 літ, йому не радил.

— **Казка життя.** Віденська поліція чи міліція стала від останніх заворушень більш підзорливою. Тому не диво, коли димі діями арештувала одну молодшу панючку на підставі самої її поведінки. Її були би держали на поліції може довше, щоб не прийшло виснаження від акційного товариства "Сіріос", де вона працює як урядовець. Паниа Ганзі Б. є донькою був. урядовця цього товариства, уроджена у містечку Владах, 1906 р. як хлопчик. Лікарям важко було означити под дитини і коли Ганс мав 17 літ, він сам рішив, що є дитиною і знавиською Ганзі. Аж до цього часу паниа Ганзі була хлопцем, ходила до мужської школи і мала товаришів хлопців. Коли вона за дозволом влад, на оспісній лікарській оглядині, стала дитиною, між її звалоюми счинився такий скандал, що білі родичі мусіли аж утікати до іншого містечка. Фірма "Сіріос" перенесла її батька до іншої філії і прийняла Ганзі як свого комодаєжера. Трагедія Ганзі не скінчена; вона кодит як дитина, бо є чейо, але при цьому має часто мужський голос і легко засіни вуси та борідку. Сказав де вона приїде підзорливо, що це передодняний хлопчик. А всі її давні шкільні товариші, що роками кликали її Гансом, штовхали і пошучували, не в силі міг погодитись з думкою, що Ганс міг їх так довго ошукувати і застирливо його ачівляють. Бо важко нам вірити, що природа робить нам школи збитки, які треба зривати поважно.

— **Літературний куток.** Визначний італійський історик Голіаєво Ферреро видав нову книжку "Єдиність світа". Франці письменник Анрі Барбіс, відомий комуніст, видав дві нові книжки релігійного змісту як продовження свого "Ісуса": "Ідучи за Ісусом Справедливим" і "Христові Юди". Одночасно вийшла книжка про походження та розвій евангельської правди Едуарда Люжердена й а "Бог-Ісус". — В Америці має великий успіх повість Юлії Петеркін "Чорний квітець" з життя мурців на північних т. зв. Балкитного Струми. Критика вважає книжку одним з найкращих малюнків психології мурців і обставин їх життя. Перша книжка Петеркін "Зелений четвер" була також із мурівського життя. — Англійський письменник Льюїс Хінд оголосив результати своєї анкети на питання: чому пишуть письменники. По його статистиці виходить, що 75 проц. письменників пише з бажання слави та потреби зробити своє життя більше різноманітним: 20 проц. пише для заробітку, а лише 5 проц. має дійсню потребу висловити себе. Хінд не дає відповіді: чи всі, що мають дійсню потребу писати мають теж щось цікавого сказати і до якої з трьох категорій письменників він зараховує себе самого.

— **Майстерня крадіж.** Зразок майстерної "пошійної" крадіжкі оповідає свіжо англійська преса: До власника крамниці а дорогоцінностями, Сміта, в Лондоні вплишов старший добродія, а перевязаною рукою, обпираючись на рамені люкал. Вибрав собі перстень з бриліантом за 120 фунт. і хотів заплатити, коли виявилось, що забув портфель. Старець був дійсно збентежений. Купець хотів переслати перстень йому до хати, а тим, щоб там він заплатив за нього. Старець не хотів; він мав зачку всі догви платити негайно. Звернувшись до свого люкал, щоб піти до хати і від жинки приніс гроші. А що праву руку мав перевязану, прохав золотаря написати за нього кілька слів на картці: "Моя кохана! Потрібно негайно 120 фунт. Передай їй". "Як маю підписати?" — спитав купець. — "Сміт, Я також зовусь Сміт". (Смітів в Англії є більше як між жидками і німцями Маєріні) Люкал пішов із запискою і небаком вернувся і 120 фунтами, які старець заплатив купцеві за бриліант. Жинка купця Сміта була при обіді сильно адивована: навіть йому треба було так нежовно стільки грош. Чи розумієте?

— **Сігова всячина.** У селі Охоз на Моравії найдено в печері малу жіночу різьбу із зуба мамута, а передісторичної доби. Нойорський єпископ Маннінг у проповіді в Парижі звернувся з палким протестом проти французького судінництва, яке масово розвозить багатих американа. — Французьке м-ство освіти прийняло закон, яким від 1929 р. вводить більш домання при іспитах зрілості, щоб підняти рівень гімназійних студій. — Югославія збере цього року 35.000 кг. озно. — Американийський філантроп Натан Штраус жертаував на санаторію в Єрусалимі 250.000 доларів. — Португалець Рібейро найшов спосіб, як уживати кисеня замість бензину. Цей винахід матиме далекекожне значіння для всіх моторів. — На американийським пароплаві, що приїхав до Лондону найшли тіло отрошеного американийського інженера Фішера; підозріння паде на одну сестру милосердів, що його провозжала.

Помогім здвигнути дім-захист для українських письменників і журналістів у Ямній. Засвіднім ділом зрозуміння важкої культурної праці і впливом своєю адичністю українським робітникам пера! Жерти слати на адресу: Львів, Підваліс ч. 7, Земельний Банк Гіпотечний, книжечка ч. 1141.

На українську культурну станицю.

На Народній Дім у Холямі

зажгані даяі: 1) д-р Степан Вірці (Тернопіль) — 5 зол. і клече: Іж Вольдимира Постригача і будиноків Аудіа Фалендіна (оба в Тернополі) і Василя Болоха (Кутівці); 2) о. Іван Гнатів (Синьва) — 1 долар і клече: о. дек. Голіпатового (Вбараж), о. сов. Льва Юрчицького (Добромір), о. Івана Іванчука (Іванчани) і о. Фішмона Подігущу (Золочів); 3) д-р Степан Вірці (Городок) — 8 зол. і клече: д-ра Кости Вірцького (Городок), Іж. Василя Риницького (Львів) і суддю Ярослава Ляховича (Ожарів); 4) о. Петро Левчицький (Дятатин) — 10 зол. і клече: о. Олександр Гутковського (Вурштін), о. Кости Шеремету (Кунашів), о. Мих. Віляна (Скомоорох Ноні) і о. Василя Німото (Скомоорох Старі); 5) Степан Майковський (Тичів) — 10 зол. і клече: Іванку Милошайівну (Ворохта-серед), д-ра Золота Руєнна (Тичів) і д-ра Енгена Стефанівна (Коломия); 6) Венедикт Сімеї (Болехів) — 5 зол. і клече: Василя Ракоця, Миколу Макову і Миколу Кушани

Позірі

Книжка і часопис необхідна для всіх радних українців

20. серпня ц. р. вийде друком книжка д-ра Степана Варана

„Галицький закон громадський з 1866 р.“

з усіма пізнішими змінами і додатком про закон і мову урядування державних, адміністративних і самоуправних властей. Кожен радний українців має обов'язок зазнатися з громадськими законами, бо інакше не буде могут в раді боронити права своєї громади і свого народу. — Річноасно з днем 5. вересня ц. р. виходитиме двотижневик: „Громадська Самоуправа“ під редакцією Володимира Цісленка. Цей часопис буде присвячений правам громадської господарки і громадської політики. Ціна книжки д-ра Степана Варана: 1 прим. 1.20 зол., при замовленні поштом 1.35 зол., при порученні 1.65 зол.; 5 прим. 6.20 зол.; 10 прим. 10.80 зол.; за посланкою 30 сот. більше. — Передплата 2-тижневика „ГРОМАДСЬКА САМОУПРАВА“ річно 7.20 зол., піврічно 3.60 зол. — ціна поодинокого примірника 30 сот.

Замовляти книжку і 2-тижневик: Видавництво „Громадська Самоуправа“, Львів, вул. Косцюшки ч. 1 а, гроші вислати на адресу проф. Амброза Березовського, вул. Косцюшки ч. 1 а.

(всі в Болехові): 78) д-р Петро Завалинський (Болехів) — 8 зол. і клече: аль. Г. Лисенюцького, Юліана Руєнна і Степана Дригича (всі в Болехові); 79) д-р А. Горбачевський (Чортків) — 10 зол.; 80) Олександр Пісенький (Золочів) — 5 зол. і клече: гофр. Антона Дольницького і гофр. Олександра Кулачківського (оба у Відні); 81) о. Іван Іванчук (Товсте) — 6 зол. і клече всіх своїх коледанальних отців, котрі ще досі нічого не вислали; 82) о. Теодор Савойка (Селиська) — 10 зол.

Латин слати до Адміністрації „Діло“, Львів, Ринок 10. П. пов.

ОПОВІСТКИ.

Новий Український Театр дир. П. Карабінєвич.

Болшіяці:
18.VIII. Ой, не ходи Грицю.
20.VIII. Діти Агасєра.
21.VIII. Запорожець за Дунаєм.

До відомо хороні Ва. Котка! Дня 28. серпня 1927 відбудеться святочне відкриття театральної салі Українського Народного Дому в Тисмениці. Просимо Вас конечно прибути на той день до Тисмениці з хором. Кількаденний побут у нас запевнений. Просіться о негайну відповідь до Українського Народного Дому. — Комітет. 223 2—3

ДРІБНІ ОГолошення.

30 ЗОЛ. коштів столове накриття на 6 осіб з хинського срібла у Маїлла. Коперника 14. 1778 15—7

БЕЗДІТНА родина прийме на мешкання двох учеників. Родина опіка і добрий харч запевнені. Садівницька ч. 21. Пона. 226 2—3

ВІЖУТЕРІЮ, ЗОЛОТІ І СРІБНІ ВИРОБИ продає за гоїку і на рати від десятиків літ в цілм краю звісна фірма Іван Зельтенрайх, Львів, Марійська пл. 5. Купую брилянти, золото, срібло, плачу найвищі ціни. 3а) 13—7

ПРИЙМУ на мешкання одну панночку. Коблянська, Виспянського 34. 218 2—3

БАВАЛЕРСЬКИЙ покій а удержанням, фронтоний, на І. поверсі і в гарному положенні — винаймає п. Кордацевичева, вул. Чарнецького 26. 232 1—2

УЧЕНИКА на станицю прийму. О. Островська, вул. Вірменська ч. 3 (Народний Дім). 235 1—1

ПРОДАМ негайно на передмісттю парцелю, хату вільну від локаторів, господарські будинки і кузню. Другого козала в цій ділянці нема. Кузня йде дуже добре. Анна Волошук, вдова, Станіславів, Вовчинецька 116. 236 1—2

УЧЕНИК 7 кл. гімн. глядає лекції з нижчих гімназійних клас на цілий рік. Зголошення: М. Біленький, Рава руська, Posle restante. 237 1—1

ДО ЗАМІНИ парцелі на долах (140 моргів пшеничної землі, 1 церква понад 2000 душ) за рівноправну на підгір'ю або в горах. Зголошення: Парохійський уряд Камінька — Старе село пч. Камінька волоська. 222 2—2

ПРИЙМУ ліпших учеників на мешкання, Глоздикова, Личків 15. П. 216

ГОНЦИПІЕНТ а дволітньою адвокатською і судовою практикою приймає заняття від 1. жовтня. Зголошення до Адміністрації під „Осінь“ 234 1—1

Новісті

Позірі

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакції не відповідає.

Лікарсько-дентистичне Завелення

д-ра Симона Раппапорта

Якова Насса

Львів, вул. Сикстуська 17/11.

Пльомбування й винищення зубів без болю. Штучні зуби в каучуку і золоті за американийську систему. Пациєнтів з шовіній поладжується в найкоротшому часі. П. Т. урядовця і студента значна знижка. 198 6—6

ДЕНТИСТ

В. ЛЬОКЕР в Станіславові

вул. Собіського 14.

Спеціальність: білі корони, штучні зуби без піднебіння, містки без корон і біленькі зубів. — Приступні ціни — догідні умови. 15 37—41

ДЕНТИСТ

Д-р С. МАЄР

ордикує тепер

у Перемишлі при вул. Гімназійній 2 Льв. 233 (ріс Францішканської і Ринку). 1—2

Подяка.

Невможлима смерть, забираючи нам Надорожнього Батька, Брата, Вуйка і Пала-завдала нам великанський біль і моральний повний улад. Перестало бити по серце, що так піклувалось всіма нами, а у насє сирітське віконце вірною сумний — темний промінь... промінь розпуть. Одне в цій нашій тяжкій хвилі ми допустили нас ті, що знали небіжчика. І як бодал цю дорогою складасмо оспу прилюдну подяку всім, які нас потішали, нам помагали, які безітересовно зайнялись всім — немов перебираючи на себе обов'язки Покійного. Дякуємо передовсім Впр. о. деканові Раковському і Впр. о. Сидові Чехутові, а даліше всім Отцям Духовним, — як рівнож Вп. Панству колаторам Біліньським і Вп. п-ству Директорам Павлікевичам, Вп. п-ну д-ру Комаринському, як делегатові жидачівської Пропсії, а даліше жидачівському і місцевому хоровам — за віддання останньої прислуги Покійному; старшим братам переконані Миколі Волішкому і Василеві Перістому, що від самого початку аж до зачаття гробу не опускали нас, а даліше всім місцевим і позамісцевим парохіям і пш маленкій шкільній дітям, що своєю притиствістю звеличили день, коли проважали в останнє своєго старенького Душпастрія! Хай Ваш труд буде записаний на добро Ваших душ Всевисним, а як кличемо до Вас ще раз ширим, сирітським „Спаси-Бі-Гі“!

Віра, Надія і Люба Шпунтін

3 ріднею.

Волішів, п. Жидачів, у липні 1927.

ХЛІБОРОБИ

уживайте

ШТУЧНИХ НАВОЗІВ

ТОМАСИНИ,

СУПЕРФОСФАТУ,

АЗОТЯНУ,

ПОТАСОВИХ СОЛЕЙ

кравчих і штрассфурських,

сірчану амону, кістяної мучки, салітри,

успулюну,

ІОСИФ НАРРАХ,

Львів, вул. Косцюшка ч. 18

Ціни і пошту вислаю даром. 2—6